

УДК 378:147:7.071.5:001.8

DOI:

Юлія Колісник-Гуменюк, доктор педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНІХ ДИСЦИПЛІН

Педагогічна наука ще не виробила досконалих механізмів, що дали змогу конструктивно визначати рівень підготовленості викладачів професійно-художніх дисциплін, фіксувати якість формування їхньої компетентності, приймати коректні рішення щодо напрямів модернізації професійно-педагогічної освіти в світлі сучасної парадигми освіти. Утверджені нині підходи не завжди придатні "педагогічним працівникам" для ефективного поєднання інновації з розв'язанням поточних завдань підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін. Можна констатувати про відсутність науково обгрунтованої стратегії удосконалення педагогічної системи підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у ЗВО України. Тому в нашій статті ми пропонуємо загальні напрями вдосконалення підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін у ЗВО в Україні.

Ключові слова: професійно-художня освіта; університет; фахівець; напрям; зміни.

Літ. 13.

Yuliia Kolisnyk-Humeniuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor of the
Theory and Methods of Technological Education, Drawings and Computer Graphics Department
Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University

PROSPECTIVE DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF TRAINING OF TEACHERS OF PROFESSIONAL AND ARTISTIC DISCIPLINES

The main tasks of professional training of future teachers of professional and artistic disciplines in the institutions of higher education: mastering the systematized knowledge, skills and abilities necessary for artistic and pedagogical activities in accordance with the abilities, inclinations, professional interests; comprehensive intellectual, emotional and artistic development, activation of creative potential of students through the assimilation of various types of artistic and pedagogical activities; providing a thorough basic (artistic and pedagogical) education, which is the basis of professional training and mobility; mastering the system of views, according to which the set of knowledge, skills, abilities, experience, personal qualities and value orientations are aimed at forming personal culture, professional and pedagogical competence and consciousness of the future teacher and qualified specialist; developing and stimulating the desire for professional development throughout life.

However, the theoretical developments and conceptual approaches to the process of teaching art teachers have significant differences. Pedagogical science has not yet developed perfect mechanisms to constructively determine the level of training of teachers of professional and artistic disciplines, to record the quality of their competence, to make correct decisions about the modernization of vocational education in the light of modern paradigm of education. The current approaches do not always allow teachers effectively combine innovation with the solution of current problems of training teachers of professional and artistic disciplines. It can be stated that there is no scientifically grounded strategy to improve the pedagogical system of training teachers of professional and artistic disciplines in Ukrainian universities. Therefore, in our article we offer general directions for improving the training of future teachers of professional and artistic disciplines in institutions of higher education in Ukraine.

Keywords: vocational education; university; specialist; direction; changes.

Постановка проблеми. Основні завдання професійної підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін у ЗВО: аналізування систематизованих знань, умінь і навичок, необхідних для художньо-педагогічної діяльності відповідно до здібностей, нахилів, професійних інтересів; усебічний інтелектуальний, емоційний і художній розвиток, активізація творчого потенціалу студентів через засвоєння різних видів художньої та педагогічної діяльності;

забезпечення ґрунтовної базової (художньої і педагогічної) освіти, що є основною професійної підготовленості та мобільності; оволодіння системою поглядів, згідно з якими сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій спрямовуються на формування особистісної культури, професійно-педагогічної компетентності та свідомості майбутнього викладача і кваліфікованого фахівця; вироблення та стимулювання прагнення до професійного вдосконалення впродовж усього життя.

Мета статті визначити й проаналізувати загальні напрями вдосконалення підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін у ЗВО України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для нашого дослідження є ґрунтовні праці: О. Абдуліна, Л. Бабенко, Л. Бичкова, В. Бутенко, І. Глинської, О. Дубасенюк, І. Зязюна, М. Кириченко, С. Кондахчан, В. Кузіна, М. Лещенко, О. Музики, В. Тименко, В. Чайки, В. Шахова, Р. Шмагала, О. Щолокової, Л. Хлебникової, Т. Цвєлих, Б. Юсова, І. Якиманської та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри бурхливий розвиток інформаційних технологій зв'язку, основним методом передачі знань через кордон є переміщення студентів та викладачів. Відкритий освітній простір допоможе як викладачам, так і студентам, у мобільності. Тому *перший напрям, який ми пропонуємо, – сприяння мобільності студентів, викладачів, науковців.* XXI ст. характеризується розвитком глобалізації та інтеграції. Болонський процес передбачає: надання студентам Європи права на навчання та здобуття дипломів; гарантування закладами освіти та установами європейської вищої школи відповідальності за надання однаково високого рівня кваліфікації своїм студентам. Для досягнення цілей Болонської декларації, було означено такі завдання: створення дворівневої системи “бакалавр-магістр”; накопичення та переведення кредитів, які дають можливість навчатися в іншій країні; співробітництво в галузі управління якістю; створення європейського стандарту вищої освіти; мобільність студентів, викладачів, науковців.

Оцінюючи рівень готовності студентів до продовження освіти, нами впродовж 2017–2018 рр. проводилися дослідження в Львівському навчально-науковому центрі професійної освіти та в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, його результати засвідчували, що 65 % опитаних орієнтовані на продовження освіти за межами України, 15 % готові продовжити його в Україні, 20 % – не визначилися щодо цього питання.

Згідно з дослідженням були встановлені такі причини академічної мобільності: можливість підвищити кваліфікацію – 90 %; подальші кар'єрні перспективи – 85 %; можливість знайти роботу за кордоном – 76 %; удосконалення знань і навичок іноземної мови – 49 %; бажання поліпшити у майбутньому фінансове становище – 67 %; забрати сім'ю за кордон – 27 %.

Як показують опитування, академічна мобільність є важливим для особистого і

професійного розвитку процесом. Кожен його учасник стикається з необхідністю врегулювання життєвих ситуацій і одночасного аналізу їх з позиції своєї та “чужої” культури. Це автоматично розвиває уміння вибирати шляхи взаємодії з навколишнім світом; формує здатність мислити в порівняльному аспекті; здатність усвідомлювати недостатність знань, яке визначає мотивацію до навчання [9, 85].

Викладачі усією своєю діяльністю повинні сприяти самопізнанню і розвитку студентів, що значною мірою допоможе їм розвинути здібності, побудувати власну освітню траєкторію, а також сформувати суб'єктивний досвід емоційно-ціннісного ставлення до засвоєваних знань. Успіх майбутньої професійної діяльності нерозривно пов'язаний з рівнем розвитку особистісних компетенцій, необхідних у сучасних соціально-економічних умовах: прагнення до успіху, мобільність, активність, упевненість, відповідальність, уміння працювати в команді, відстоювати свою точку зору тощо.

Другий напрям – розширення можливостей для самореалізації. В основі самореалізації лежить здійснення психічних та психологічних утворень і установок, які забезпечують розвиток потенціалу особистості. Тільки освічена, цілеспрямована людина здатна до позитивної трансформації суспільства, його опляхетнювання й удосконалювання [12, 91].

Процес професійного розвитку майбутнього викладача професійно-художніх дисциплін відбувається у навчальній діяльності. Цей процес спрямовує на самоактуалізацію та самодетермінацію; збагачує навчання системою понять, що орієнтують майбутніх фахівців на рефлексію, самонавчання, самоконтроль, саморозвиток [1, 14].

Один із видів самореалізації – творча самореалізація, яка стимулюється творчою активністю. Творчо реалізована особистість, стикаючись із певною проблемою, переживає внутрішній поштовх, мобілізацію інтелектуальних та біологічних ресурсів. Саме в творчості формується і розкривається суть людини її внутрішній світ [13, 4–5].

Здатність до творчості – невід'ємна умова орієнтації людини у швидкоплинних процесах у світі. Творчість можлива лише в умовах свободи, свободи вибору. Творчого розвитку особистості студента можна очікувати, якщо він володіє правом вибору власної освітньої траєкторії, теми конкретної творчої роботи. Свобода потрібна для творчого розвитку і реалізації творчого потенціалу майбутнього фахівця. С. Смирнова вважає, що для проходження якісної професійної підготовки

майбутнього фахівця, потрібно створити цілісну систему цілей: від моделі спеціаліста до наступних цілей, які він має подолати [10, 157]. Навчальний предмет повинен розвивати майбутнього фахівця художнього профілю не стільки своєю початковою, первинною метою, скільки цілями, які були поставлені в процесі навчання, та новими принципами організації навчально-пізнавальної діяльності, що розкриває та формує нове бачення і тип мислення як спосіб орієнтування у соціумі. Серед головних цілей навчання – формування свідомості майбутнього фахівця як творчого, креативного суб'єкта діяльності, здатного освоїти будь який об'єкт культури всесторонньо.

До основних чинників професійного саморозвитку майбутнього художника-викладача у процесі фахової підготовки можна віднести: усвідомлення особистістю студента необхідності в саморозвитку як професійному, так і в особистісному; використання природних потенціалів для самостійної побудови власної життєвої траєкторії і активної професійної діяльності; усвідомлення студентами гуманності професії викладача, її орієнтація на загальнолюдські цінності; формування та розвиток у майбутнього викладача діалогового рефлексивного мислення; оволодіння механізмами саморефлексії; безперервне розширення інформаційно-культурної бази майбутніх викладачів, включення в освітній діалог на основі оволодіння інноваційними пізнавальними технологіями; діяльнісна самореалізація майбутнього художника-викладача в різних формах освітнього процесу, педагогічній та художній творчості [5].

Для самореалізації та творчого розвитку студентів у процесі професійної підготовки необхідно: забезпечити умови для реалізації творчих якостей студентів у навчальному процесі, що приводить до самоствердження студента, розвитку самоповаги; участь у житті закладу освіти через індивідуальний вибір; надання можливості для самовизначення, самоутвердження і самореалізації; створення творчої атмосфери в колективі; утвердження в колективі взаєморозуміння; забезпечення матеріально-технічної бази освітнього процесу; забезпечення соціального захисту студентів тощо [6, 26].

Третій напрям – удосконалення процесу викладання з метою підвищення якості освіти. Викладачеві професійно-художніх дисциплін властиві: спонтанність; здатність до запам'ятовування облич, образів, форм; переважання розв'язання проблем із використанням невербальної комунікації, на основі образного, синтетичного

аналізу. Ефективність професійної діяльності викладача має проявлятися в якостях особистості, що пов'язані з виконанням професійних обов'язків і відображають особливості виникнення, характер і тривалість існування різноманітних емоційних станів. До найбільш важливих емоційно-вольових якостей викладачів відносять: енергійність, ініціативність, наполегливість, впевненість у собі, стресостійкість, цілеспрямованість, витримку, самоволодіння, сміливість і рішучість [7, 66].

Викладач професійно-художніх дисциплін має допомогти майбутнім фахівцям усвідомити своє місце і роль у системі освіти; під час педагогічної діяльності залучити майбутніх викладачів до усвідомлення причин власних успіхів і невдач, сприяти пошуку пояснень щодо розв'язання педагогічних проблем; сприяти самостійному розв'язанню студентами все важчих педагогічних завдань та сприяти розвитку незалежності в педагогічній праці, творчій уяві та перших навичках інноваційної діяльності.

Основними функціями інноваційного навчання студентів, є об'єктивний самоаналіз професійної діяльності який ґрунтується на основі мотивів і диспозицій; бачення проблеми та подолання її за допомогою творчих інноваційних рішень; критичне ставлення до нормативів і стандартів; рефлексія; відкритість до навколишнього середовища, до колективу, до професійних нововведень; потяг до самореалізації; наділення професійної діяльності особистісним змістом, який можна знайти на основі дослідження ситуації, її зв'язків з потребами [8, 150].

Сьогодні необхідно, використовуючи академічні традиції художньої освіти, знайти розумний баланс між традиційними та інноваційними підходами до підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін, посилити творчу складову навчальної діяльності і створити умови для реалізації індивідуальних творчих можливостей майбутніх фахівців. Інноваційний підхід покликаний забезпечити якісне перетворення навчального процесу, спрямованого на забезпечення дослідницького характеру та пошукової навчально-пізнавальної діяльності. Означений підхід передбачає формування у майбутніх фахівців художнього профілю досвіду самостійного пошуку нових сучасних методик, технологій та знань, їх професійне застосування у нових умовах, отримання нового досвіду творчої взаємодії та діяльності з виробленням ціннісних орієнтацій [2].

Четвертий напрям – духовний розвиток особистості в контексті сучасних тенденцій педагогічної освіти.

Духовність – це система життєвих сенсів людини, пов'язаних з її внутрішнім психічним життям і спрямованих на реалізацію гуманістичних цінностей у діяльності. Духовна культура викладача професійно-художніх дисциплін – це особистісно-професійне утворення, властивістю якого є здатність до сприйняття і творення мистецтва з позицій гуманізму, а також поширення цього підходу в студентському середовищі. Що яскравіше відбиваються в духовному житті колективу питання світогляду і моралі, то міцніша ідейна єдність його членів і значніший вплив колективу на духовний світ кожної особистості [11, 105].

Розвиток духовності можливий лише через постійне подолання суперечностей між повсякденним і вічним. Лише завдяки мистецтву людина отримує естетичну насолоду, формує і розвиває свої духовні потреби, збагачує внутрішній духовний світ. Мистецтво – це джерело пізнання, яке виховує особистість, дає та формує інформацію про навколишній світ. Передає досвід, отриманий та збагачений попередніми поколіннями, скеровує і передбачає розвиток суспільства. Мистецтво допомагає людині краще пізнати та сприйняти навколишній світ, формує її духовність, на основі якої формується парадигма власної духовно-практичної діяльності особистості.

Художнє мистецтво – це духовний світ людини через зоровий орган. “Стан → настрої → емоції → почуття” – це напрям споглядання мистецтва, від якого залежать стадії сприйняття людиною мистецтва. Тому специфіка викладання, мистецьких дисциплін полягає в особливій формі спілкування викладачів та студентів, яка забезпечує встановлення духовного контакту, активізує емоційну сферу майбутніх фахівців. Саме духовне спілкування забезпечує становлення у молоді духовних цінностей: толерантного ставлення до світу, людей, самого себе, уявлень про добро і зло, щастя, сенс життя та ін. Засвоєвані духовні цінності є особистісними за характером і мають бути вироблені самостійно на основі переживання.

П'ятий напрям – удосконалення підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін засобами інформатизації. Сучасна система ЗВО, повинна удосконалювати освітній процес спираючись на сучасні інформаційні технології, які дають змогу викладачеві у процесі підготовки до заняття якісно поліпшити процес викладання матеріалу, забезпечують теоретичним та практичним матеріалом, допомагають реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента (враховують темп та рівень складності);

сприяють якісній перевірці рівня засвоєння знань; підвищують ефективність освітнього процесу; розширюють обсяг та підвищують якість подачі інформації, вдосконалюють методи і прийоми її опрацювання; підвищують ефективність та якість надання освітніх послуг; сприяють засвоєнню практичних навичок, застосуванню прогресивних інформаційних технологій у конкретній діяльності, формуванню компетентностей в інтелектуальній, суспільно-політичній, професійній та комунікативній сфері.

У навчальному процесі, що відбувається за схемою “студент → викладач → підручник”, з'являється новий елемент – комп'ютер. Зміст праці викладача суттєво змінюється: на перший план виступає не передача знань, а організація самостійної пізнавальної діяльності.

Упровадження сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій створює інноваційне середовище, у якому об'єднуються всі інтелектуальні ресурси закладу освіти. Це підвищує якість освіти та забезпечує високі навчальні результати. Така система сприятиме удосконаленню фахової освіти та підвищенню кваліфікації викладачів, створення організаційних умов для вдосконалення професійної майстерності, педагогічної техніки, науково-дослідницької культури.

Інформатизація передбачає оптимізацію змісту та структури інформаційної підготовки, вибір відповідних ІКТ навчання; розроблення методичного забезпечення; координацію роботи педпрацівників. Важливим елементом інформатизації освітнього процесу є педагогічні технології із застосуванням ІКТ, завдяки яким відбувається інтеграція інформаційної та професійно-орієнтованої складових підготовки фахівців.

Щоб керувати процесом навчання з використанням ІКТ, викладачеві потрібно: володіти інформацією про доступні електронні освітні ресурси, розуміти дидактичні можливості цих засобів, розробити індивідуальні дидактичні завдання, використовувати комп'ютерні програми тестів з професійно-художніх дисциплін та розробляти власні тематичні презентації.

Науковці А. Литвин та О. Литвин вважають, що важливими завданнями інформаційної підготовки є навчання фахівців отримувати, накопичувати, аналізувати, передавати інформацію, робота з комп'ютерними мережами, використання ІКТ у підготовці фахівців, їх використання як автоматизовані й мережеві навчальні системи, навчально-тренувальні комплекси і тренажери [4, 350].

Сучасна художньо-педагогічна діяльність

міцно пов'язана з цифровими технологіями, і це вимагає відповідних зв'язків між класичною теорією та комп'ютерними наробками. Значний інтерес у студентів викликає процес використання комп'ютерної графіки, яка розвиває просторове мислення, особливо під час освоєння креслення, конструювання та проектування. Використання ІКТ під час експериментів і лабораторних практикумів є важливим у дидактичному плані.

Невід'ємним прийомом роботи є використання елементів презентацій, підібраних за темами й специфікою професій. За допомогою ІКТ майбутні фахівці можуть моделювати власні творчі проекти. Оскільки заняття побудовані на зоровому сприйнятті, використання інформаційно-комунікативних технологій полегшує підготовку студентів. Поєднання теоретичного, ілюстративного і демонстраційного матеріалу підвищує цікавість до теми, допомагає студентам сприйняти навчальний матеріал, формувати конкретні уявлення й поняття.

Шостий напрям – забезпечення працевлаштування випускників. Професійна компетентність – це головний когнітивний компонент підсистеми професіоналізму діяльності, сфера професійного ведення, система знань, що постійно розширюється та дає змогу здійснювати професійну діяльність з високою продуктивністю. Перехід від компетентної моделі фахівця до професійної, тобто орієнтованої на результат, до сфери професійної діяльності, стає реальністю за умов спрямування навчальної діяльності на розв'язання професійних завдань, що значною мірою досягається під час якісної та раціональної організації самостійної роботи. Цей процес є достатньо складним як у науковому, так і в практичному аспектах. Особливістю професійної моделі майбутнього фахівця є те, що мета і завдання освіти визначаються вмінням випускника ЗВО виконувати певні професійні функції та інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу.

Одна із найважливіших цілей Болонського процесу – орієнтація ЗВО на остаточний результат: знання, уміння та навички випускників; щоб у процесі навчання студенти досягли системного бачення майбутньої діяльності; гарантувати випускникам конкурентоспроможність отриманої кваліфікації. Майбутні фахівці повинні вміти орієнтуватися на потреби провідних підприємств, сприймати професійні завдання і функції; мати можливість на подальший професійний розвиток, післядипломну освіту, працевлаштування, де є оптимальне співвідношення оплата та умови праці. Однак однією з

визначальних проблем чинної системи освіти є невідповідність рівня спеціалістів, що їх випускають ЗВО, потребам суспільства, динаміці його розвитку. Перевірені багаторічною практикою набір спеціальностей та спеціалізацій, вимоги до професійної підготовки випускників та критерії її оцінки, організаційні й економічні принципи діяльності освітніх закладів мали б гарантувати певну якість знань та навичок. Однак ринок праці є нестабільним, зазнає кон'юнктурних коливань, через що ЗВО не завжди своєчасно та відповідно реагують на такі зміни.

Висновки. *З метою удосконалення процесу здобуття студентами вищої художньо-педагогічної освіти в Україні пропонуємо:*

- створити спільну робочу групу для розробки Концепції освітніх послуг на експорт у галузі художньо-педагогічної освіти, що більш повно дозволила б урахувати специфіку інтеграції та перспективи організації художньо-педагогічної освіти на експорт;

- співпрацюючи з дипломатичними представництвами України, запровадити практику проведення постійних виставок, інформаційно-консультативних центрів і рекламних акцій для популяризації художньо-педагогічної освіти за кордоном;

- щоб підвищити рівень англомовного викладання у ЗВО художнього профілю удосконалювати програми академічної мобільності аспірантів, викладачів, докторантів у партнерстві із іноземними ЗВО художнього профілю;

- за кошти ЗВО забезпечити доступ аспірантів, викладачів та докторантів до електронних журналів, що входять до міжнародних наукометричних баз;

- шляхом співпраці із зарубіжними ЗВО налагодити академічну мобільність студентів, з метою удосконалення механізмів нострифікації українських дипломів;

- розглянути можливості повного або поетапного переведення змісту фундаментальних та професійних дисциплін на міжнародну термінологію з метою реалізації принципу мобільності студентів.

- для зацікавлення студентів освітнім процесом, при розробці викладачами робочих навчальних програм з професійно-художніх дисциплін у зміст і завдання самостійної роботи для студентів вводити питання, пов'язані з особливостями побуту й традицій тих регіонів, із яких походять студенти;

- організувати розробку і постійне оновлення навчально-методичного забезпечення процесу викладання дисциплін професійно-художнього спрямування [3, 255–265];

- з метою обміну досвідом проводити заходи полікультурної спрямованості, залучаючи студентів до спільних проєктів, культурних подій тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук В.А. (ред.). Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: монографія. 2011. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 204 с.

2. Колісник-Гуменюк Ю.І. Теоретичні та методичні засади професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у вищих навчальних закладах. *Молодь і ринок*. 2016. № 7 (138). С. 19–26.

3. Колісник-Гуменюк Ю. І. Система професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у закладах вищої освіти: монографія. 2020. Львів: ЛА “Піраміда”, 515 с.

4. Литвин А.В., Литвин О.Г. Основні завдання інформатизації професійної освіти. Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп’ютерних технологій в Україні: матеріали VIII науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників. Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, Інститут підприємництва та перспективних технологій. 2012. С. 349–353.

5. Музыка О.Я. Проблема професійного саморозвитку особистості майбутнього художника-педагога в процесі фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. О.І. Безлюдний (гол. ред.). 2016. Умань: ФОП Жовтий О.О. Вип. 14. С. 221–229.

6. Паянок В.О. Інтерактивне навчання як інноваційний підхід у навчальному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вип. 5. І.А. Зязюн (гол. ред.). 2004. Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця. С. 209–215.

7. Рапохин Н.П. Прикладная психология: учебное пособие. 2007. Москва: ФОРУМ: ИНФРА. М. 432 с.

8. Слостенін В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. 1997. Москва: ИЧП “Магистр”. 224 с.

9. Слозанська Г. Особливості академічної мобільності у вищих навчальних закладах. *Social Work and Education*. 2015. Vol. 2. № 1. С. 82–88.

10. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. 2003. Москва: Издательский центр “Академия”. 304 с.

11. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. (в 5-ти т.). 1976. Київ, “Рад. школа”. Т. 1. 654 с.

12. Тимошук Г.В. Духовна культура вчителя як складова його професійної культури. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 8. С. 91–94.

13. Шумилин А.Т. Проблемы теории творчества: монография. 1989. Москва: Высшая школа. 143 с.

REFERENCES

1. Kovalchuk, V.A. (Ed.). (2011). Profesijnnyy samorozvytok maybutnoho fakhivtsya [Professional self-development of the future specialist]. Monograph. Zhytomyr, 204 p. [in Ukrainian].

2. Kolisnyk-Humeniuk, Yu.I. (2016). Teoretychni ta metodychni zasady profesijno-pedahohichnoyi pidhotovky vykladachiv profesijno-khudozhnikh dystsyplin u vyshchych navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of professional and pedagogical training of teachers of professional and artistic disciplines in higher educational institutions]. *Youth and market*. No. 7 (138). pp. 19–26. [in Ukrainian].

3. Kolisnyk-Humeniuk, Yu.I. (2020). Systema profesijno-pedahohichnoyi pidhotovky vykladachiv profesijno-khudozhnikh dystsyplin u zakladakh vyshchoyi osvity [The system of professional and pedagogical training of teachers of professional and artistic disciplines in institutions of higher education]. Monograph. Lviv, 515 p. [in Ukrainian].

4. Lytvyn, A.V. & Lytvyn, O.H. (2012). Osnovni zavdannya informatyzatsiyi profesijnoyi osvity [The main tasks of informatization of vocational education]. Problems and prospects of economic and entrepreneurial development and computer technologies in Ukraine: Proceedings of the VIII Scientific and Technical Conference of Scientific and Pedagogical Workers. Lviv. pp. 349–353. [in Ukrainian].

5. Muzyka, O.Ya. (2016). Problema profesijnoho samorozvytku osobystosti maybutnoho khudozhnyka-pedahoha v protsesi fakhovoyi pidhotovky [The problem of professional self-development of the future artist-teacher personality in the process of professional training]. *Problems of modern teacher training: collection of scientific works of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*. O.I. Bezlyudnyy (Ed.). Uman, Issue 14. pp. 221–229. [in Ukrainian].

6. Payanok, V.O. (2004). Interaktyvne navchannya yak innovatsijnnyy pidkhid u navchalnomu protsesi [Interactive learning as an innovative approach in the learning process]. Modern information technologies and innovative teaching methods in specialists training:

**МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ НАВИЧОК
В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: НЕЙРОПСИХОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ**

methodology, theory, experience, problems: collection of scientific works. Issue 5. I.A. Zyazyun (Ed.). Kyiv-Vinnytsia. pp. 209–215. [in Ukrainian].

7. Rapokhin, N.P. (2007). *Prikladnaya psikhologiya* [Applied psychology]. Tutorial. Moscow, 432 p. [in Russian].

8. Slastonin, V.A. & Podymova, L.S. (1997). *Pedagogika: innovatsionnaya deyatel'nost'* [Pedagogy: innovative activity]. Moscow, 224 p. [in Russian].

9. Slozanska, H. (2015). Osoblyvosti akademichnoyi mobilnosti u vyshchikh navchalnykh zakladakh [Features of academic mobility in higher education institutions]. *Social Work and Education*. Vol. 2. No. 1. pp. 82–88. [in Ukrainian].

10. Smirnov, S.D. (2003). *Pedagogika i psikhologiya vysshego obrazovaniya: ot deyatel'nosti k lichnosti*

[Pedagogy and psychology of higher education: from activity to personality]. Textbook. Moscow, 304 p. [in Russian].

11. Sukhomlynsky, V.O. (1976). *Vybrani tvory* [Selected works]. Vol.5. Kyiv, Vol. 1. 654 p. [in Ukrainian].

12. Tymoshchuk, H.V. (2011). *Dukhovna kultura vchytelya yak skladova yoho profesiynoyi kultury* [Spiritual culture of a teacher as a component of his professional culture]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*. No. 8. pp. 91–94. [in Ukrainian].

13. Shumilin, A.T. (1989). *Problemy teorii tvorchestva* [Problems of the theory of creativity]. Monograph. Moscow, 143 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 27.01.2022

УДК 373.3.016:51[37.026:159.92]

DOI:

*Руслана Романишин, доктор педагогічних наук, професор
кафедри фахових методик і технологій початкової освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

**МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ НАВИЧОК
В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: НЕЙРОПСИХОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Визначено зміст поняття “методична система” та її фокус. При характеристиці методичної системи формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи розглянуто п’ять ієрархічно пов’язаних компонентів: мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання. Встановлено, що залежно від кількості учасників та характеру взаємодії застосовують індивідуальну, групову, фронтальну (колективну), парну форми навчання під час формування обчислювальних навичок. Представлено модель процесу формування обчислювальних навичок, яка включає в себе три блоки: концептуально-цільовий, змістовий (власне методичну систему) та результативний блок.

Ключові слова: методична система, обчислювальні навички; учні початкової школи; мета навчання; зміст навчання; методи навчання; організаційні форми навчання; засоби навчання; нейропсихологічні засади.

Рис. 2. Літ. 15.

*Ruslana Romanyshyn, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor of the Specialist Methods and Technologies of Elementary Education Department
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

**METHODICAL SYSTEM OF FORMATION OF COMPUTING SKILLS
IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS: NEUROPSYCHODIDACTIC ASPECT**

The meaning of the concept “methodical system” and its focus are determined. In characterizing the methodological system of formation of computational skills in primary school students, five hierarchically related components are considered: purpose, content, methods, organizational forms, teaching aids.

It is noted that the purpose of training is determined by the mathematics program for primary school; the content of education is considered as a system of scientific knowledge, practical skills and methods of activity that the student must master in the learning process (methods of oral and written calculations in performing arithmetic operations of addition, subtraction, multiplication, and division); teaching methods are defined as orderly ways of interconnected activities of teachers and students, aimed at solving educational problems; teaching aids include specially created objects that participate in educational activities, contribute to the optimal combination of theoretical and practical components of knowledge and allow to significantly increase the productivity of all participants in the educational process; the content and methods of teaching determine the forms of teaching, which can be divided into collective whole-class work and individual work of students.